

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

Vastaajatahon virallinen nimi

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Pirjo Laitinen-Parkkonen, pirjo.laitinen-parkkonen@keusote.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Yhtymävaltuusto 22.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Järjestämisvastuun siirtäminen yksittäistä kuntaa suuremmille alueille on tarkoituksenmukaista. Esitys toteutuessaan mahdollistaa lähtökohtaisesti terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista ja saatavuuden yhdenvertaisuuden parantamista.

Uudellamaalla on kannatettu laajasti kuntapohjaisen ratkaisun kehittämistä. Ehdotettu Uudenmaan erillisratkaisu on kannatettava tilanteessa, jossa valtakunnallinen ratkaisu pohjautuu sote-järjestämisvastuun siirtoon kuntia suuremmille alueille. Esitetty ratkaisu huomioi Uudenmaan maakunnan sekä kuntien ja kaupunkien erityispiirteet paremmin kuin vaihtoehto, jossa Uusimaa muodostaisi yhden itsehallinnollisen sote-maakunnan. Tämä tukee esitetyn sote-uudistuksen tavoitteita.

Haasteena on esitetty sote-maakuntien rahoitusratkaisu, joka aiheuttaa merkittäviä taloudellisia haasteita Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymässä. Suurin osa eli noin 80 prosenttia yleiskatteisesta rahoituksesta määräytyisi ehdotuksen mukaan sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvan sote-palvelukertoimen perusteella. Rahoituksen määräytymiskriteereissä tulee painottaa nykyistä enemmän alueitten asukasmäärää, ikärakennetta ja paljon palveluita tarvitsevien määrää. Esityksen mukaan sote-maakuntien rahoituksessa huomioidaan vuosittain etukäteen edellä mainittu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu 80 prosenttisesti, ja sen lisäksi kustannustason nousu sekä sote-maakuntien mahdolliset uudet tehtävät. Rahoitus tarkistetaan koko maan tasolla jälkikäteen vastaamaan toteutuneita sote-kustannuksia. Sote-maakunnille rahoitus kuitenkin kohdistuisi laskennallisena rahoituksena eikä tarkistuksessa arvioitaisi laskennallisen rahoituksen riittävyyttä yksittäisen sote-maakunnan tehtävien hoitamiseen. Toteutuneet kustannukset tulisi huomioida maakuntakohtaisesti, jotta turvataan sote-palvelujen tarpeenmukainen rahoitus toteutuneisiin kustannuksiin perustuen. Esitetty rahoitusmalli tarkoittaa käytännössä merkittävää menojen leikkaustarvetta Keski-Uudellamaalla ja edellyttää palvelujen muutoksia sen kautta.

Uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta on kriittistä, että uudistuksessa mahdollistetaan tiedon integraatio ja tiedolla johtaminen lainsäädännön muutoksilla. Ilman tätä esityksen tavoitteiden, integraatiohyötyjen ja kustannustehokkuuden saavuttaminen hankaloituu merkittävästi.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Esitys mahdollistaa yllä mainitut hyödyt

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Demokratia toteutuu Uudenmaan erilliskäytännön myötä paremmin kuin yhden Uudenmaan maakunnan mallissa

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin [Laki on osin verrattain yksityiskohtainen, esim. 91§, 92§, joissa määritellään virkojen lakkauttamisista ja perustamisista. Nämä ovat tarkoituksenmukaista määrittelyä sote- maakunnan hallintosäännössä]

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä pääosin [Työterveyshuollon osuutta tai asemaa ei ole laissa määritelty tai mainittu.]

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä [On tärkeää, että säädökset mahdollistavat Vantaa - Kerava sote-maakunnan ja Keski-Uusimaa sote-maakunnan sopimisen siten, että sote-maakunta voi myös vastata toisen maakunnan pelastustoimen järjestämisestä yhteistoimintasopimuksella. Nykyisin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen isäntäkuntana Vantaan kaupunki vastaa yhteistoimintasopimuksella seitsemän muun kunnan pelastustoimen järjestämisestä. Näin ollen Keski-Uudenmaan pelastuslaitos voi toimia jatkossa sekä Keski-Uudenmaan että Vantaa-Kerava sote-maakuntien yhteisenä pelastuslaitoksena, mikä on ollut tavoitteena pelastustoimen osalta Uudenmaan erillisratkaisua valmisteltaessa.]

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Kiinnitämme huomiota siihen, että hyvin voimakas valtion ohjaus voi hankaloittaa sote-palveluiden asiakas- ja potilaslähtöistä ja kustannustehokasta järjestämistä.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei pääosin [Päätöksenteko olisi rajoitetumpaa ja jäykempää kuin nykyisin. Säädos kaventaisi sote-maakunnan itsehallintoa ja on ristiriidassa maakunnan vahvan järjestämistavoitteen kanssa. Säädöksen myötä maakuntien ja HUS-maakuntayhtymän pitkän tähtäimen investointisuunnittelun mahdollisuudet kaventuisivat.]

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä pääosin [Esitys kuvaa rakenteita, mutta tiedolla ohjaaminen ja tiedon integraatio puuttuu säädöksestä.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Lain 8 §:n sisältö sinällään on tarkoituksenmukainen. Kiinnitämme huomiota siihen, että ...riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata...jäävät laissa tarkemmin määrittelemättä. Lain kohdan tulkinta jää epäselväksi ja voi aiheuttaa maakuntien kesken eriarvoisuutta.]

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin [Säädösehdotuksessa on tulkinnanvaraisuutta ostopalvelujen hankkimisen osalta. Tälläkin hetkellä merkittävä osa sotepalveluista toteutetaan monituottajamallilla palvelujen verkostona. On tarpeen täsmentää, mikä olisi liian laajamittaista ostopalvelujen hyödyntämistä sekä se, tuleeko esitys edellyttämään sellaisten palvelujen kotouttamista takaisin julkisen järjestäjän tuottamisvastuulle, joiden arvioidaan olevan liian laajamittaista ostopalvelujen hyödyntämistä.]

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä pääosin [Varautumisen sääntelyssä olisi syytä ottaa kantaa myös yhteistyöstä pelastustoimen kanssa. Varautumisessa sosiaalipalveluilla on suuri merkitys ja tämä tulee esityksessä nyt huomioiduksi. HUS-maakuntayhtymän tehtävä yhteistyöalueensa valmiussuunnittelun ohjaajana luo edellytykset Uudenmaan alueen kokonaisvarautumiseen.]

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Pohjanmaan sote-maakunnan, joka muutenkin vastaa valtaosin ruotsinkielisen väestön palveluista.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Uudistuksessa on esitetty, että kaikki opiskeluhuollon palvelut siirrettäisiin sote-maakunnan vastuulle. Kouluilla on merkittävä rooli oppilaiden kasvun ja hyvinvoinnin tukemisessa. Tässä tehtävässä onnistumiseksi opiskeluhuollolla tulee olla kyky vastata nopeasti ja tehokkaasti muuttuviin oppilas- ja koulukohtaisiin tilanteisiin sekä lasten ja nuorten parissa esiintyviin paikallisiin ilmiöihin. Tämä pystytään parhaiten turvaamaan ratkaisulla, jossa opiskeluhuollon psykologit ja kuraattorit toimivat jatkossakin kunnissa. Tämä ratkaisu ei murenda opiskeluhuollon toimivuutta, sillä opiskeluhuollon psykologit ja kuraattorit muodostavat luonnollisen ja parhaan mahdollisen vastinparin sote-maakunnan koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle kuntien ja sote-maakunnan yhdyspinnassa.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Valtakunnallisissa tavoitteissa olisi syytä mainita osallistuminen kansainväliseen toimintaan.

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Harvinaisten tai erityisen kalliiden erityisresurssien hoidon nimeäminen olisi tarkoituksenmukaista niille maakunnille, joilla on jo tällä hetkellä tarvittavat resurssit ja käytänteet esimerkiksi meripelastukseen.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Kansainvälisten muodostelmien varustaminen tulisi antaa tehtäväksi maakunnalle, jossa on jo ennestään kansainvälisen avustustoiminnan logistista toimintaa.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

-

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä pääosin [Niiltä osin kuin aluejako ei ole sellaisenaan tarkoituksenmukainen, asioista on joustavasti sovittavissa yhteistyösopimuksella]

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä pääosin [Edellä mainittu tilanne vallitsee jo pääosin tällä hetkellä Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän kohdalla.]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

ei pääosin [Esitetty 0,75 %-yksikön korvausraja on liian korkea. Kuntaliiton esittämä 0,25 %-yksikön korvausraja on oikeudenmukainen.]

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

kyllä pääosin

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei pääosin [Pandemiatilanne tulee kuormittamaan organisaatioita myös jatkossa, jolloin voimavarat sote-uudistuksen toimenpanoon ovat normaalia rajallisemmat. Organisaation rakentaminen ja tukipalvelujen käynnistäminen vie aikaa]

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta on kriittistä, että uudistuksessa mahdollistetaan tiedon integraatio ja tiedolla johtaminen lainsäädännön muutoksilla, jotta integraatiohyödyt ja kustannustehokkuus voidaan toteuttaa.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Keski-Uudenmaan ensisijaisena tavoitteena on ollut kuntapohjainen ratkaisu mutta esitetty erilliskeskitys huomioida Uudenmaan maakunnan erityispiirteet paremmin kuin yksi Uudenmaan itsehallinnollinen maakunta.]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei pääosin [Maakuntien kustannukset otetaan huomioon 80 –prosenttisesti etukäteisrahoituksessa, jos laskettu taso ei riitä korvaamaan kustannuksia, Maakunnilla on mahdollisuus lisärahoitukseen. Toistuva lisärahoitus voi johtaa arviointimenettelyyn. Rahoitusmalli tarkoittaa käytännössä merkittävää menojen leikkaustarvetta ja edellyttää palvelujen muutoksia sen kautta.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin [Tarvetekijöissä sairastavuuteen ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuva sote-palvelukertoimen painoarvoa tulisi vähentää esitetystä 80 %:sta (nykyisin painoarvo n. 58 %). Asukasmäärää ja ikärakennetta tulisi painottaa enemmän. Uudellamaalla ovat maan suurimmat hyvinvointi- ja terveyserojen haasteet ja ikärakenteeseen nähden korkeat sote-kustannukset, joten rahoitusmalli edellyttää huomattavia säästöjä Keski-Uudellamaalla.]

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei pääosin

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei [Siirtymätasauksen perusteena olevat maakuntakohtaiset kustannukset lasketaan vuoden 2021 tilinpäätöstietojen ja 2022 talousarvotietojen perusteella. On huomioitava, että vuodelle 2021 kohdentuu vielä koronaepidemiakustannuksia mm. hoitojonojen purusta.]

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin [Tasausmekanismi ei tunnista kasvukeskusten ja niiden kehyskuntien kasvupaineita. Kehyskuntien kasvuun liittyy merkittäviä investointitarpeita. Väestönkasvu kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin eikä ikäihmisten palvelutarpeen kasvua pystytä kompensoimaan esim. lasten määrän vähenemisellä. Malli ei ota huomioon esim. Uudenmaan maakunnan erityisasemaa koko maan kasvun moottorina. Väestön heterogeisuus Uudellamaalla aiheuttaa lisääntyviä käyttötalouspaineita Uudenmaan kunnille.]

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei pääosin [Tasausmekanismi ei tunnista kasvukeskusten ja niiden kehyskuntien kasvupaineita. Kehyskuntien kasvuun liittyy merkittäviä investointitarpeita. Väestönkasvu kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin eikä ikäihmisten palvelutarpeen kasvua pystytä kompensoimaan esim. lasten määrän vähenemisellä. Malli ei ota huomioon esim. Uudenmaan maakunnan erityisasemaa koko maan kasvun moottorina. Väestön heterogeisuus Uudellamaalla aiheuttaa lisääntyviä käyttötalouspaineita Uudenmaan kunnille.]

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitetyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

kyllä pääosin [Muutos ei saa aiheuttaa kokonaisverotuksen kiristymistä eikä aiheuttaa merkittäviä alueellisia eroja.]

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

kyllä

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

kyllä

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

kyllä

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

HUS järjestämissopimuksessa olisi varmistettava, että sopimuksessa tarkoitettujen palvelujen rahoitus on muun sote –maakunnan talouskehityksen mukainen.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä [Valtion ohjauksen vahvistaminen valtakunnallisella tasolla yhdenmukaisuuden ja riskien minimoimisessa lähtökohtaisesti hyväksyttävää. Samanaikaisesti kuitenkin painotetaan järjestäjäosaamisen ja roolin vahvistamista. Ohjausmallin neuvottelujen tavoitteet ja asiakokonaisuudet ovat asianmukaiset. Neuvottelujen onnistunut toteutus edellyttää, että kattava ja oikea-aikainen tietopohja on käytössä ja että ohjausmallin toimivuutta ja tuloksellisuutta arvioidaan säännöllisesti.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Vaikutuksen arvioinnissa keskeiseksi haasteeksi jää tosiasiallinen näytön puute. Vaikutusten arviointia olisi voinut tehostaa simuloimalla mahdollisia vaikutuksia, jonkin alueen osalta. Simuloinnissa olisi huomioitu rahoituskehys, palvelutarpeen kasvu jne. Nyt vaikutukset luetellaan esseemäisesti, ilman vahvaa evidenssiä niistä. ICT-vaikutusten kuvaus on ylimalkaista, oleellista olisi ollut ymmärtää eri alueiden lähtötasoerot ja niiden vaikutus toiminnan käynnistämiseen.

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei pääosin [Muutuskustannukset on kuvattu vain ylätasoisesti.]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

ICT-vaikutusten arvioinnissa olisi pitänyt keskittyä oikeisiin maakuntatason vaikutuksiin. Vaikutusarvioinnista puuttuu katsaus esitettyjen sote -maakuntien hajanaiseen asiakas- ja potilastietojärjestelmäkokonaisuuteen sekä hajanaiseen ICT-infrastruktuuriin. Sote –maakunnan aloittavat toimintansa hyvin eri lähtökohdista käsin. Ne maakunnat, joilla ei ole yhtenäistä ICT-kokonaisuutta, joutuvat kehittämään kokonaisuutta 4 – 6 vuotta, jonka jälkeen edellytykset tiedolla

johtamiseen voidaan ylipäättänsä saavuttaa. Esitetty rahoitus ei riitä ICT-kokonaisuuden aikaansaamiseksi ja se olisi pitänyt huomioida rahoituskehityksessä (sote –maakuntatasoiset ICT-erot).

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

ICT-kokonaisuus on kirjoitettu valitettavan ylätasolla ilman käytännön kokemusta eri yhdistämisen haasteista. Analyysissä tulisi ehdottomasti huomioida maakunnalliset erot lähtötilanteen mukaisesti. Tästä johtuen analyysi ei riitä varsinaisten ratkaisujen tai järkevän etenemispolun tarjoamiseksi. Kokonaisuudessa ei ole huomioita olemassa olevien toimijoiden mahdollisuuksia kilpailuttaa erilaisia kokonaisuuksia valmiiksi käyttöönotettavaksi paketeiksi maakunnissa. Tällaisia etukäteiskilpailutuksia voisivat Hanselin toimesta olla erilaiset asiakas- ja potilastietojärjestelmäkokonaisuudet sekä ICT-infra- ja tietoliikennekokonaisuudet.

Esitetty ylätasoinen ICT-analyysi riittää toteamaan ilman konkreettisia ratkaisuesityksiä, että kunkin sote -maakunnan on tultava toimeen omillaan ja haasteet kestävät useita vuosia. Korkeamman jalostusasteen sähköiset palvelut ja tiedolla johtamisen ratkaisut nojaavat yhtenäiseen asiakas- ja potilastietojärjestelmä- sekä perustietotekniikkakokonaisuuteen.

a) vuosina 2021-2022?

- Palvelurakenteen voimallinen painopisteen siirtäminen esim. kalliista ja ympärivuorokautisesta palvelusta kotona tehtävään palveluun
- Palvelujen verkoston suuntaaminen sähköisiin palveluihin läsnäpalvelujen rinnalle
- Ostopalveluja käytetään sote-maakunnan oman palvelutuotannon sääntelypuskurina
- Palvelun myöntämisen kriteerit voivat tiukentua
- Paljon käytetyt palvelut standardisoituvat ja erityispalvelujen valikoima saattaa kaventua niiden tarvitseman erityisosaamisen ja kalleuden takia
- Henkilöstön luonnollinen poistuma hyödynnetään. Tästä voi seurata tilapäinen ja hetkellinen osaamisvähenemä, joka täytyy ennakoita
- Järjestämisosaamista vahvistetaan kokonaisuuden paremman hallinnan ja suunnitelmallisuuden vuoksi
- Maakunta organisoituu tarvittavan tiedon analysointiin, tiedon tuottamiseen ja raportointiin valtionhallinnolle
- Painopiste on perustoimintojen organisoimisessa, tavoitteenäkömien ja arviointikriteerien luomisessa

b) vuosina 2023-2024?

- Palvelutapojen monimuotoistuminen mm. sähköisinä etäpalveluina, liikkuvina ja kotona tehtävinä palveluina sekä samalla samankaltaisten palvelujen valikoimaa yhtenäistetään
- Palvelujen uusiutuminen siten, että asiakkaan palvelutarpeen arviointi toimintatapana keskitetään
- Järjestäjä ohjaa tietoon perustuen palvelurakenteen, palvelujen ja palvelutuotannon suuntaa. Toiminta muuttuu sopimukselliseksi, jolloin tiedon tuotanto ja hyödyntäminen on kaksisuuntaista sekä järjestämistä että tuottamista hyödyntävää.
- Sote-maakunnat hakevat yhteistoimintaa kalliiden erityispalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen
- Ennalta ehkäisy merkitys ja yhteistyö kunnan ja kuntaorganisaation tuottamien palvelujen kanssa vahvistuu, mikäli kunnilla säilyy lakisääteinen velvoite hyte-toimintaan ja siitä on niille valtiosuudellinen hyöty
- Henkilöstön tehtävänkuvia laajennetaan ja toimintaorganisaatiota uudistetaan toiminnan uudelleen organisoinnilla
- Valvonnan, ohjauksen, seurannan ja arvioinnin osa-alueet korostuvat ja ammattimaistuvat, jolloin hallinnon henkilöstön osaamistasovaatimukset nousevat
- Sote-maakunnan näkökulmasta yhteistyöverkosto tiivistyy ja muuttuu sopimuksellisesti ohjaavaksi
- Tutkimuksellinen yhteistyö uusien toimintatapojen luomiseksi ja arvioimiseksi vahvistuu

c) vuodesta 2025 alkaen?

- Toimitilaverkostoa uudistetaan investointien kautta siten, että tilat tukevat sote-palvelutoimintaa
- Palvelurakenteen painopiste on suuntautunut asiakkaan omaehtoiseihin, omakustanteisiin palveluihin ja ns. kevyisiin palveluihin.
- Järjestämisen ja tuottamisen ohjaus perustuu yhdessä sovittuun ja tuotettuun tietoon

a) vuosina 2021-2022?

Todennäköisesti ei vaikutuksia.

Säädöksen epäselvyyden vuoksi konkreettisia vaikutuksia on vaikea ennakoida.

b) vuosina 2023-2024?

Todennäköisesti ei vaikutuksia.

Säädöksen epäselvyyden vuoksi konkreettisia vaikutuksia on vaikea ennakoida.

c) vuodesta 2025 alkaen?

Todennäköisesti ei vaikutuksia.

Säädöksen epäselvyyden vuoksi konkreettisia vaikutuksia on vaikea ennakoida.

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

talous

muuta, mitä?

Tarvitsemme tukea osa-alueille hallinto ja johtaminen, talous, omaisuusjärjestelyt, sekä tietohallinto ja ICT. Valikko lausunnonantojärjestelmässä ei sallinut kuin yhden aiheen valinnan.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Keski-Uudenmaan sote-maakunta

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

-

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Laitinen-Parkkonen Pirjo
Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä